

יהושע פרק ה'

(1) רמב"ם הלכות מלכים פרק ו הלכה ה

שלשה כתבים שלח יהושע עד שלא נכנס לארץ, הראשון שלח להם מי שרוצה לברוח יברח, וחזר ושלח מי שרוצה להשלים ישלים, וחזר ושלח מי שרוצה לעשות מלחמה יעשה, אם כן מפני מה הערימו יושבי גבעון, לפי ששלח להם בכלל ולא קבלו, ולא ידעו משפט ישראל ודימו ששוב אין פותחין להם לשלום

(2) מלבי"ם על יהושע פרק ה פסוק ב - חלק באור הענין

עשה לך חרבות צורים - ת"י אזמלין חריפין, ונסמך התואר על המתואר כמו מי המרים, בני שלשים, ובב"ר (פ' נח) פי' גלבין דטינרא, ופי' צורים כמו ותקח צפורה צור, ור"ל דאחר שאז היה עליהם ג"כ לטהרם מטומאת מת כמ"ש חז"ל (יבמות דף ע"ב) לכן לא יכול למולם בחרב ברזל שהוא כלי וחרב הרי הוא כחלל ויחזור ויטמא כמבואר ברמב"ם (פ"ה מה' ט"מ) לכן מלם בצור שאינו כלי ושוב מול - כו' שנית - שכבר מלו אותם ביצ"מ קהל גדול יחד ועתה שנית, ולמה שנבאר ששבת לוי לא בטלו את המילה לא במצרים ולא במדבר, אמר שנית כי רק אלה שמלת בראשונה תמול שנית לא שבת לוי:

(3) ערוך השולחן יורה דעה סימן רסד סעיף טו

בכל מלין ואפילו בצור ובזכוכית ובכל דבר הכורת חוץ מבקרומית של קנה לפי שקסמים נתיים ממנה יובא לידי כרות שפכה ונ"ל דאם אפילו תלש הערלה בידיו שפיר דמי דלא בעינן כלי במילה ומצוה מן המובחר למול בברזל בין בסכין בין במספרים ונהגו למול בסכין ויראה לי שדבר זה מפורש ביהושע [ה, ב] דכתיב בעת ההיא אמר ד' אל יהושע עשה לך חרבות צורים ושוב מל את בני' וגו' ותרגם יונתן אזמלין חריפין וכן פירש"י כדכתיב בתהלים [פט, מד] אף תשיב צור חרבו ומדצוה הקב"ה למול בברזל ש"מ דכן היא עיקר המצוה והא דכתיב ותקח צפורה צור וגו' י"ל מפני שהיו בדרך ולא נזדמן לה סכין יפה למול בו:

(4) רש"י במדבר פרק ט

בחדש הראשון - פרשה שבראש הספר לא נאמרה עד אייר, למדת שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה. ולמה לא פתח בזו, מפני שהוא גנותן של ישראל, שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד:

(5) תוספות מסכת קידושין דף לו עמוד ב

הואיל ונאמרה ביאה בתורה סתם - בפ' בהעלותך על בחדש הראשון פי' רש"י דפרשה שבראש הספר לא נאמרה עד אייר למדת שאין מוקדם ומאוחר בתורה ולמה לא פתח בזו מפני שהוא גנותן של ישראל שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד וא"ת ולמה לא הקריבו וי"ל דסבירא להו כתנא דהכא דאמר שכ"מ שנאמר ביאה אינו אלא אחר ירושה וישיבה ובפסח נאמר ביאה וא"ת א"כ היאך הקריבו גם פסח זה וגם אותו פסח שעשו בימי יהושע קודם שנכבשה ונחלקה הארץ וי"ל שעשו ע"פ הדיבור וא"ת כיון שמן הדין לא היה להם לעשות מה גנות היה להם וי"ל דהיינו גנותם שנשתהו ליכנס לארץ עד מ' שנה מפני עון מרגלים ולפיכך לא נצטוו ואם היו זוכים ליכנס לארץ מיד היו מצווים מיד עוד י"ל דס"ל כי האי תנא דאמר דביאה הכתוב גבי תפילין משמע עשה מצוה זו שבשבילה תכנס לארץ וכן משמע ביאה דכתיב גבי פסח וא"ת א"כ למה לא עשו כי אם פסח אחד וי"ל לפי שהיו רובם ערלים וכתיב (שמות יב) כל ערל לא יאכל בו והיינו גנותם ומ"מ אינם חוטאים במה שלא עשו אותו דהא ערל אסור באכילת פסח וא"ת למה לא מלו לפי שלא נשבה להם רוח צפונית כל ארבעים שנה שהיו במדבר לפי שהיו נוזפים בעון מרגלים וכן משמע במסכת חגיגה

(6) במדבר רבה (וילנא) פרשה יא ד"ה ג כה תברכו

רבי ברכיה תני לה בשם רשב"י משה מוהל ואהרן פורע ויהושע משה וי"א יהושע מוהל ואהרן פורע ומשה משקה הה"ד (יהושע ה) ושוב מול את בני ישראל שנית, הרי מכאן שמלך ראשונה (שם) וימל את בני ישראל וגו', מהו (שם) אל גבעת הערלות א"ר לוי מקום שעשו אותו גבעה בערלות

(7) תרגום יונתן על בראשית פרק ל פסוק כג

ואיתעברת וילידת בר ואמרת כנש יי ית חיסודי והיכדין עתיד יהושוע בריה דיוסף למכנוש ית חיסודא דמצרים מעל בני ישראל ולמגזר יתהום מעיברא לירדנא

(8) במדבר רבה (וילנא) פרשה יז ד"ה ה קרבנו קערת

למה נאמר אלה תולדות יעקב יוסף ללמדך שהיה יוסף דומה לאביו בכל דבר מה יעקב נולד מהול אף יוסף נולד מהול

9) תלמוד בבלי מסכת יבמות דף עא עמוד ב

אמר רבה בר יצחק אמר רב: לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו, שנאמר: (יהושע ה') בעת ההיא אמר ה' אל יהושע עשה לך חרבות צורים וגו'. ודלמא הנך דלא מהול, דכתיב: (יהושע ה') כי מולים היו כל העם היוצאים וכל העם הילודים וגו'! א"כ, מאי שוב? אלא לאו לפריעה.

10) תוספות מסכת יבמות דף עא עמוד ב

לא ניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו - ומ"מ אברהם פרע מילתן אע"ג דלא נצטווה כדאמר בב"ר (פ' (ס"ד) [מ"ז]) דאפי' עירוב תבשילין קיים וא"ת אם לא ניתנה פריעה עד יהושע היכי גמרינן מיניה הא כתיב (ויקרא כז) אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה ויש לומר דהלכה למשה מסיני הוא ויהושע אסמכיה אקרא.

11) פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק כח

כשיצאו ממצרים נמולו כל העם מגדול ועד קטן שנ' כי מולים היו, ר' ישמעאל אומ' וכי ערלים שמעו קולו של הב"ה על הר סיני, חס ושלום, נמולים היו, אלא שלא כתקנם והיו כורתים המילה ולא היו פורעים את המילה, וכל מי שהוא מל ולא פרע את המילה כאילו לא מל, לכך אמ' הב"ה לא מולים היו ישראל קדמו, וכשבאו לארץ ישראל אמ' הב"ה ליהושע אין אתה יודע שאין ישראל נמולין כתקנן חזור ומול אותם פעם שנית, שנ' בעת ההיא אמר ה' אל יהושע עשה לך חרבות צורים ויעש לו יהושע חרבות צורים וקבץ את כל הערלות עד שעשה אותם כגבעה, וימל את בני ישראל אל גבעת הערלות, והיו ישראל לוקחים את הדם ומכסין אותו בעפר המדבר, וכשבא בלעם ראה את כל המדבר מלא מערלותיהם של ישראל אמ' מי יוכל לעמוד בזכות דם ברית מילה זאת שהיא מכוסה בעפר הארץ, שנ' מי מנה עפר יעקב, מכאן התקינו חכמים שיהיו מכסין את הערלה ואת הדם בעפר הארץ, שנ' והיה זרעך כעפר הארץ, וכך היו ישראל נהוגים למול

12) רד"ק יהושע פרק ה פסוק ב

ויש מרז"ל שאמרו כי אמר שנית על הפריע' כי לא נתנה פריעת מילה לאברהם אבינו ונדחו דברים אלו ואמרו כי שנית ר"ל על ציצין המעכבין את המילה שמוזוהירו שיחזור עליהם שנית ויראה כי נמולו היטב אבל פריעת המילה נתנה לאברהם אבינו וכן הוא אומר בבראשית רבה אברהם אבינו פרע את מילתו:

13) מצודות דוד על יהושע פרק ה פסוק ד

וזה הדבר - רצה לומר, זה היה הסיבה אשר יהושע לבד מל את כל העם, ולא מלו אז זה את זה, כי איך יתכן שלא ימצא בהם מי יודע למול. כל העם - רצה לומר, כי כל העם היוצא ממצרים, שהיו נמולים וראוים למול, הלא הם מתו במדבר, ואינם למול לזולתם:

14) המאירי על מסכת יבמות דף עא/ב

למדת שבני קטורה מיהא לא נתחייבו בפריעה

15) רד"ק על יהושע פרק ה פסוק ב

עשה לך - תקן והכן כמו וימהר לעשות אותו ופי' לך לעצמך שיהיה הוא המל ואחרים עמו כי לא יתכן שיהושע לבדו מל כל הערלים שהרי אמר לו חרבות צורי' ואילו היה הוא המל לבדו די היה בחרב אחד ועוד בארבעה ימים היאך היה יכול יהושע לבדו למול כל הילודים במדבר זה לא יתכן או יתכן שלא מל הוא אחד מהם אבל צוה אותם למול ואמ' לך כי עליו מוטל כי הוא היה מנהיגם ומה שאמר וימל כמו ויבן שלמה את הבית והדומים להם:

16) תלמוד בבלי מסכת יבמות דף עא עמוד ב ודף עב עמוד א

במדבר מאי טעמא לא מהול? איבעית אימא: משום חולשא דאורחא; ואיבעית אימא: משום דלא נשיב להו רוח צפונית, דתניא: כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, לא נשבה להם רוח צפונית. מאי טעמא? איבעית אימא: משום דנזופים הוו, ואי בעית אימא:

יהושע פרק ה'

דלא נבדור ענני כבוד. א"ר פפא: הלכך, יומא דעיבא ויומא דשותא - לא מהלינן ביה ולא מסוכרינן ביה; והאידינא דדשו בה רבים, (תהלים קט"ז) שומר פתאים ה'.

17 ספורנו עה"ת ספר דברים פרק לג פסוק ט

ואת בניו לא ידע כי שמרו אמרתך. לא הקפיד על חיי בניו במדבר כדי לשמור אמרתך והוא מצות מילת הבנים אע"פ שהיו מתים רבים מהם כאמרם ז"ל (פ"ק דיומא) מפני שלא נשבה להם רוח צפונית:

18 שו"ת חתם סופר חלק א (או"ח) סימן רח ד"ה וראיתי בספר

כל זמן שלא היו נזופים נעשה להם נס ונשב להם דייקא רוח צפונית או דבר אחר כיוצא בו, ונכנס בחדרי משכבי הילדים הנימולים ונס זה נעשה למחנה ליום כל מ' שנה והיו מחוייבים למול, אבל ישראל שהיו נזופים לא נעשה להם נס להכניס רוח צפונית בין הבתרים ע"כ מדינא היו אסורים למול בניהם.

19 רש"י דברים פרק לג פסוק ט

ובריתך ינצרו - ברית מילה, שאותם שנולדו במדבר של ישראל לא מלו את בניהם והם היו מולין ומלין את בניהם:

20 רש"י שמות פרק י פסוק י

ראו כי רעה נגד פניכם - כתרגומו. ומדרש אגדה שמעתי כוכב אחד יש ששמו רעה. אמר להם פרעה רואה אני באיצטגנינות שלי אותו כוכב עולה לקראתכם במדבר, והוא סימן דם והריגה וכשחטאו ישראל בעגל ובקש הקב"ה להרגם אמר משה בתפלתו (שמות לב יב) למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם, זו היא שאמר להם ראו כי רעה נגד פניכם, מיד (שם יד) וינחם ה' על הרעה והפך את הדם לדם מילה, שמל יהושע אותם, וזהו שנאמר (יהושע ה ט) היום גלותי את חרפת מצרים מעליכם, שהיו אומרים לכם דם אנו רואין עליכם במדבר:

21 תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יג עמוד א

בעו מיניה חברייא מרב כהנא: עומר שהקריבו ישראל בכניסתן לארץ מהיכן הקריבוהו? אם תאמר דעייל ביד נכרי - (ויקרא כג) קצירכם אמר רחמנא, ולא קציר נכרי. - ממאי דאקריבו? דלמא לא אקריבו! - לא סלקא דעתך, דכתיב (יהושע ה) ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח. ממחרת הפסח - אכול, מעיקרא - לא אכול, דאקריבו עומר והדר אכלו. מהיכן הקריבו? אמר להן: כל שלא הביא שליש ביד נכרי.

22 תוספות מסכת קידושין דף לו עמוד ב

ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול - הקשה ה"ר אברהם אבן עזרא היכי אמרינן ממחרת הפסח דהכא הוי ששה עשר בניסן שנקרב העומר דלמא ממחרת הפסח ממחרת שחיטת הפסח קאמר דהיינו ט"ו בניסן שעדיין לא נקרב העומר דהכי נמי אשכחן בפרשת מסעי דכתיב ממחרת הפסח יצאו בני ישראל והם יצאו בט"ו ואומר ר"ת דהאי ממחרת הפסח דהכא היינו ט"ו בניסן נמי קאמר וה"פ דקרא ויאכלו מעבור הארץ כלומר מן הישן ממחרת הפסח שהרי הוצרכו לאכול מצות וקלוי דהיינו חדש לא אכלו עד עצם היום הזה דהיינו ט"ז בניסן לאחר שקרב העומר וה"נ אשכחן ט"ז דאיברי בעצם היום הזה דכתיב ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה ור"י מפרש נהי דבעלמא ממחרת הפסח הוי ט"ו הכא ר"ל ט"ז ולשון התורה לחוד ולשון נביאים לחוד ולשון חכמים לחוד ועל כרחך צ"ל כן דאם לא כן אמאי איצטרך למימר מעיקרא לא אכול הא אין לחלק בין ט"ו לקודם ט"ו כיון דאכתי לא איקרב עומר אלא פשיטא דר"ל ט"ז דהיינו ממחרת אכילת הפסח וההיא דפ' מסעי ר"ל ממחרת שחיטת הפסח כדפירשתי

23 ספר המקנה על קידושין - דף לו עמוד ב

בתוס' ד"ה ממחרת הפסח וכו'. הקשה ה"ר אברהם אבן עזרא וכו'. כבר כתבנו בחידושי תורה כמה הוכחות דקודם מתן תורה הליל' הולך אחר היום כדכתיב יום וליל' לא ישבותו ובה מובן מה שהקשו המפרשים דהאיך קיים אברהם אבינו ע"ה כל התורה ושמר את השבת אף דלא נצטוו דהא הי' מצויו' על יום וליל' לא ישבותו דלא קשה מידי דכיון דשמירת שבת שמר כפי צווי לישאל אחרי כן דכתיב מערב עד ערב תשבתו שבתכם והיום הולך אחר הליל' ואם כן כיון שעש' מלאכה ערב שבת ביום ובמוצאי שבת בליל' קיים בזה יום וליל' לא ישבותו אף ששמר שבת ופירשנו בזה הא דאיתא בסנהדרין דף נ"ח גוי ששבת חייב מיתה וכו' ואמר רב הונא אפילו שני בשבת וכו' והקשה המהרש"א ז"ל דהוי ליה למימר אפילו אחד בשבת ולפמ"ש י"ל דרמזו בזה רבינא דאינו חייב אם שבת באחד

בשבת עד שישבות בליל' שלאחריו שהוא אצל ישראל בשני בשבת וכיון דעיקר החיוב הוא על שעה אחרונ' שכבר עבר יום וליל' שלא עשה מלאכה ולהכי אמר רב הונא אפילו בשני בשבת ולפי זה מתורץ קושלי' הר"ר אב"ע הנ"ל דכל מחרת היינו כדמתרגם בפרק בהעלותך יומא דבתרוהי דכשמתחיל יום אחר נמצא דבמצרים נקרא יום ט"ו מחרת אכילת פסח שהתחיל היום מבוקר אבל לאחר שנתנה תורה ממילא כשנכנסו לארץ לא נקרא מחרת אכילת פסח עד יום ששה עשר ובזה מובן מ"ש חז"ל במדרש תן חלק לשבעה זה משה שמל לשבעה וגם לשמנה זה יהושע שמל לשמנה לכאורה הוא פלא דלמה מל משה לשבעה אלא דכיון שלא הי' יכולין לעשות הפסח עד שמלו את בניהם אם כן אותם בני שנולדו בליל' שאחר יום ז' בניסן כיון דקודם מתן תורה הי' הליל' הולך אחר היום שעבר כבר הי' שחיטת הפסח ביום ח' אצלו ובאמת לאחר מתן תורה הי' יום שביעי ובזה מתורץ נמי מה שהקשו התוספות בשבת דף פ"ז דמה שהוסיף משה יום א' מדעתו הוא דרשה גמורה מה אחר לילו עמו וכו'. ולפמ"ש אתי שפיר שהבין מדעתו דהיום הולך אחר הליל' דאל"כ שפיר הוי לילו עמו ועוד ישבנו בזה במקומות אחרים ואין להאריך. ודו"ק:

24 רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק ז הלכה יא

וכל כך למה מפני אלו הטועים שיצאו מכלל ישראל בבית שני, שהן אומרים שזה שנאמר בתורה ממחרת השבת הוא שבת בראשית, ומפי השמועה למדו שאינה שבת אלא יום טוב וכן ראו תמיד הנביאים והסנהדרין בכל דור ודור שהיו מניפין את העומר בששה עשר בניסן בין בחול בין בשבת, והרי נאמר בתורה ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה, ונאמר ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקלוי, ואם תאמר שאותו הפסח בשבת אירע כמו שדמו הטפשים, היאך תלה הכתוב היתר אכילתם לחדש בדבר שאינו העיקר ולא הסיבה אלא נקרה נקרה, אלא מאחר שתלה הדבר במחרת הפסח הדבר ברור שמחרת הפסח היא העילה המתרת את החדש ואין משגיחין על אי זה יום הוא מימי השבוע.

25 מגן אברהם אורח חיים סימן תצ

יש לעשות ביום שני בסעודה איזה דבר לסעודת אסתר שביום ההוא נתלה המן (של"ה):

26 ספר פרי מגדים על או"ח - אשל אברהם - או"ח סימן תצ

עמ"א. וסימן וישבות המן ממחרת באכלם כו' יהושע ה' עיין קידושין ל"ח ב':

27 תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ג עמוד א וב'

תניא נמי הכי: כהנים בעבודתן, ולוים בדוכנן, וישראל במעמדן - כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה. מכאן סמכו של בית רבי שמבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה, קל וחומר מעבודה. ומה עבודה שהיא חמורה - מבטלין, תלמוד תורה - לא כל שכן? - ועבודה חמורה מתלמוד תורה? - והכתיב (יהושע ה') ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא והנה איש עמד לנגדו [וגו'] וישתחו (לאפיו). והיכי עביד הכי? והאמר רבי יהושע בן לוי: אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בלילה, חיישינן שמא שד הוא! שאני התם דאמר ליה כי אני שר צבא ה'. - ודלמא משקרי? - גמירי דלא מפקי שם שמים לבטלה. אמר לו: אמש בטלתם תמיד של בין הערבים, ועכשיו בטלתם תלמוד תורה! - אמר לו: על איזה מהן באת? - אמר לו: עתה באתי מיד (יהושע ח') וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק. אמר רבי יוחנן מלמד שלן בעומקה של הלכה. ואמר רב שמואל בר אבון: גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין. שנאמר עתה באתי! - לא קשיא: הא - דרבים

28 תוספות מסכת מגילה דף ג עמוד א

אמש בטלתם תמיד של בין הערבים - קשה אמאי בטלוהו בשלמא תלמוד תורה בטלו לפי שהיו צרים על העיר כל ישראל אבל הכהנים אמאי לא היו מקריבים התמיד וי"ל לפי שהארון לא היה במקומו כדאמר פרק הדר (עירובין דף סג:) והכהנים נושאין את הארון וא"ת והיכי משמע לישנא דקרא דבטלו התמיד ותלמוד תורה ויש לומר דה"פ מדקאמר הלנו אתה הכי קאמר בשביל תלמוד תורה באת דכתיב תורה צוה לנו אם לצרינו או בשביל הקרבנות שמגינים עלינו מצרינו. עתה באתי - פי' ריב"ן על תלמוד תורה באתי דכתיב ביה ועתה כתבו לכם [את] השירה הזאת (דברים לא)

29 דרשות הר"ן - הדרוש הרביעי

ובזה מסתלק תימה גדול, והוא שמצינו יהושע שהשתחוה למלאך כמו שכתב הכתוב: ויאמר וגו' שר צבא ה' עתה באתי ויפול וגו'. והוא מן התימה איך היה מותר זה ליהושע שהרי כתיב: אשר בשמים ממעל, ואמרו רבותינו ז"ל לרבות מלאכי השרת. . . שכן יהושע ראה אותו שנאמר ויהי בהיות יהושע ביריחו וגו' ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי, לכך נאמר הנה אנכי שולח מלאך לפניך. ומפני שידע יהושע שזה המלאך. שנאמר עליו "כי שמי בקרבך", ראה שהוא מן הראוי להשתחוות לו [למלאך] כמשתחוה אל הש"י ועשה כן.